

Stjepan Čovo
UZ 150. OBLJETNICU DOGME O
BEZGRJEŠNOM ZAČEĆU BLAŽENE DJEVICE MARIJE

*Autor u članku ukazuje kako se kod Marije primijenila otkupiteljska milost Isusa Krista njezina Sina da je proglašena dogma Marijina Bezgrješnog začeca. Rad je podijelio na dva dijela. Prvi dio govori o putu i temelju Marijine bezgrješnosti te neposrednim pripravama dogmatske definicije a u drugom dijelu donosi cjeloviti prijevod bule *Ineffabilis Deus* Pija IX., pape kojim je proglasio dogmu Marijina Bezgrješnog začeca 8. prosinca 1854.*

Ključne riječi: *grieh, milost, preočuvanje i preotkupljenje.*

UVOD

Ove se godine navršava 150 godina otkad je papa Pijo IX. 8. prosinca 1854. proglasio dogmu Marijina Bezgrješnog začeca. Teološke rasprave vodile su se dugi niz stoljeća i kad su one sretno okončane, činilo se da je došao željeni čas svečanog proglašenja. Međutim, nadošle su poteškoće političke naravi u kojima se našla cijela Europa a time i sama Katolička Crkva, pa je završetak procesa time i usporen. Završne pripreme za definiciju dogme odvijale su se upravo u vrijeme nestabilnosti u Europi a i u samoj Crkvi. U ovom radu želimo samo upozoriti na taj dugogodišnji hod teoloških rasprava u pitanju Marijine bezgrješnosti i ponuditi prijevod bule Pija IX., pape *Ineffabilis Deus* od 8. prosinca 1854. kojom je proglasio tu dogmu kao vrhunac tih rasprava

Put prema dogmi

Od početka nije bilo jasno da je Marija začeta bez grijeha radi nekih teoloških principa koji su priječili ispravno shvaćanje te istine u što su ulazili jedinstvenost Kristove svetosti i sveopćenitost otkupljenja i sveopćenitosti grijeha koji je “ušao u svijet” i prešao na sve ljude (usp. Rim 5, 12). Zbog toga se taj nauk presporo razvijao. Ključna točka prihvaćanja tog nauka jest Skotovo razlikovanje između “prethodnog” i “liječničkog” oslobođena, iako se u tekstu Bule ne spominje Skotovo ime.¹

58

Iako se Mariji od početka priznavala posebna uloga u povijesti spasenja i isticana njezina svetost, nije joj se odmah pripisivala odlika bezgrješnosti. Marija je sveta, neokaljana, presveta, lijepa, čista i bez ljage...Ipak je istina da su svi ljudi potomci Adamovi i da im je potrebno otkupljenje pa i samoj Mariji. Nema milosti ni mogućeg spasenja poslije Adamova grijeha bez Isusa Krista Otkupitelja. Iako se prihvaćala osobna Marijina svetost, nije se uspijevalo vidjeti na koji je način ona otkupljena, budući da nije bila podložna istočnome grijehu niti jednoga časa. Zastupati, dakle, Bezgrješno začecje, značilo je zahtijevati izuzetak od dogme, da je za spasenje apsolutno potrebna Kristova milost.

Jedna od poteškoća bila je i ta što teologija nije bila jedinstvena o učenju o istočnom grijehu, posebno ne oko posljedica grijeha. Postojalo je mišljenje koje je tumačilo da se Adamov grijeh prenosi biološkim putem i to muškim sjemenom. Kod Isusa je to zamijenio Duh Sveti. Zato su neki smatrali da Isus ne pripada Adamovu rodu i da nije uzeo adamitsko tijelo te nas tako ne bi ni otkupio.

Ako je Krist bez grijeha, radi hipostatskog sjedinjenja, bilo je teško zamisliti, da je Marija bezgrješna, koja je rođena iz bračnog jedinstva. Teolozi se nisu slagali kada dolazi do biološkog začecja i kada počinje opstojati i ljudska osoba? Crkva o tom nije nikad rekla konačnu riječ, niti znamo što o tom govori objava. Naš je problem naglasiti da je samo osoba podložna milosti i grijehu.

Smatrali su da je Marija mogla biti subjekt milosti od časa animacije, tj. od časa kad je počela biti ljudska osoba, to jest da je Marija bez grijeha od časa ulijevanja duše i u isto vrijeme tvrditi

¹ K. Balić, *De regula fundamentali theologiae marianae scotisticae*, u *Collectanea franciscana slavica*, II., Sibenici 1940; *Ioannis Duns Scoti, Doctoris Mariani, Theologiae marianae elementa, quae ad fidem codd. mss. edidit C. BALIĆ*, Bibliotheca mariana medii aevi 2 A, Textus et disquisitionis, Sibenici 1933.

da je otkupljena. Bez otkupljenja, ipak, u sadašnjoj ekonomiji, nije moguća nikakva milost. Polazeći od toga, možemo govoriti o Marijinoj milosti i na to bi se odnosio nauk o Bezgrešnoj od onoga časa kad Marija počinje opstojati kao ljudsko biće.

Vjera Crkve je već od apostolskih vremena priznavala posebnu ulogu Djevice Marije u djelu Kristova otkupljenja i njezino "pasivno" sudjelovanje, tj. njezinu puninu kristološke milosti. Ako povijesne okolnosti nisu dozvoljavale da se odmah točno odredi sav domet te vjerske tvrdnje, kršćanski je narod sve jasnije i potpunije shvaćao kao crkvena zajednica vođen svjetlom Duha Svetoga.

Usponi i padovi na putu

Iako se nisu lako rješavale poteškoće oko shvaćanja potpunog značenja Marijine svetosti, ipak je Marija sve više zauzimala prostora u kršćanskom životu i liturgijskim slavljinama. Na Istoku je nastala svetkovina Bezgrješne u VIII. st. i prešla na Zapad u IX. st. pod nazivom "De conceptione Beatae Mariae" a slavila se 8. prosinca zato što se najstarija svetkovina Marijina rođenja, slavila 8. rujna. Svetkovina se različito nazivala ali je ostalo pitanje, kad je Marija očišćena od grijeha?

Ni veliki teolozi kao što su sv. Toma, sv. Bonaventura, sv. Albert Veliki, Aleksandar Haleški i drugi nisu zastupali da je Marija začeta bez istočnoga grijeha.² Sv. Ante Padovanski zastupao je da je Marija očišćena u majčinu krilu,³ kao i većina skolastika da je Marija očišćena od istočnoga grijeha "brzo poslije začeća".⁴

Marijino izuzeće od istočnoga grijeha teolozi su općenito smatrali herezom a u početku i sami franjevci. Mišljenje da je Marija začeta u istočnome grijehu smatralo se "razložnijim" i "sigurnijim" a imakulatizam "neprikladnim".⁵

² Usp. C. Balić, *De significatione interventus Scoti in historia dogmatis Immaculatae Conceptionis*, u *Virgo Immaculata VII./I.*, PAMI, Romae 1957., 54. usp. X. Le Bachelet, *Immaculée Conception*, u *Dictionnaire de théologie catholique VII.*, Paris, 1927., 979-1218. usp. A. Müller, *La posizione e la cooperazione di Maria nell'evento di Cristo*, u *Mysterium salutis*, Queriniana, sv. VI., 537.

³ Usp. Candido M. Romeri, *La significazione di Maria in S. Antonio di Padova*, u *Virgo Immaculata VII./I.*, PAMI, Romae, 1957., 48-49.

⁴ Sv. Bonaventura, *In IV. Sent.* 1.3, d. 3, a. 1 q. 3 conclusio, u *Opera omnia* 3, Quaracchi 1887. "cito post conceptionem"; usp. X. Le Bachelet, *Immaculée*, 1050; Sv. Toma, *Quodlibet VI* a. 7.

⁵ Sv. Toma, *Summa theol.*, III, 27, 2: "Hoc autem inconueniens est".

Nositelj Franjevačke škole bl. Ivan Duns Skot (*1265.- †1308.) učvrstio je povezanost između izuzeća Marijina od istočnoga grijeha i dogme o općenitosti otkupiteljskog Kristova djela.⁶ Komentirajući Sentencije Petra Lombardskoga Skot smatra da je Krist kao “najsavršeniji Posrednik” zaslužio za Mariju najsavršeniji čin posredovanja “da je sačuva od istočnoga grijeha”.⁷ “To ne bi bio da nije zaslužio da nju unaprijed sačuva od istočnoga grijeha”.⁸

On dalje zaključuje: “Marija naravno rođena od Adama počinila bi istočni grijeh radi općega rođenja da nije pretečena milošću Posrednika. Kao što je drugima bio potreban Krist da im se njegovom zaslugom otpusti već počinjeni grijeh, tako je ona više trebala Posrednika da pretekne grijeh, da ga ne bi sama učinila i da ga ne učini”.⁹ Na prigovor: “Ako Djeвица nije počinila istočni grijeh, nije trebala Otkupitelja”, on odgovara: “Više je trebala Otkupitelja od drugih”,¹⁰ jer bi upala u grijeh da unaprijed nije sačuvana. Milosrđe je Božje veće kada nekoga milošću unaprijed očuva od grijeha nego kad mu grijeh oprašta poslije nego je u nj upao.

Skot uvijek povezuje Marijino izuzeće od istočnoga grijeha s istinom o sveopćenitosti otkupiteljskog Kristova djela i kaže da nije nikada bila neprijateljica Božja jer nije imala ni istočnoga ni osobnoga grijeha, “a bila bi [tj. neprijateljica] da nije bila unaprijed očuvana”.¹¹ Skot je naglašavao princip Marijine uzvišenosti i savršene svetosti “radi časti Gospodnje” po Kristu savršenom Otkupitelju i tako pruža najbolji teološki temelj za Marijinu veličinu.

⁶ Usp. E. Longpré, *Il dogma dell’Immacolata Concezione nella scuola francescana, u La dottrina mariologica di Giovanni Duns Scoto*, a cura di Roberto Zavalloni i Eliodoro Mariani, Ed. Antonianum, Roma, 1987., 111-126.; C. Balić, *De Ordine Minorum tamquam duce pii fidelium sensus in quaestione de Immacolata Conceptione B. V. Mariae*, Ad Claras Aquas, 1934.; usp. S. Čovo, *Franjevačka škola i dogma Marijina Bezgrešnog začeća*, u *Sveta Marija*. Radovi simpozija o štovanju Blažene Djevice Marije u Provinciji Presvetog Otkupitelja, Služba Božja, Makarska, 1990., 67-87.

⁷ I. Duns Scotus, *Opus Oxoniense, Ordinatio III.*; usp. C. Balić, *Johannes Duns Scotus et historia Immaculatae Conceptionis*, Roma, 1955., I, u *Textus Auctoris*, 7.

⁸ I. Duns Scotus, *Ordinatio III.*; Balić, *Ioannes Duns Scotus doctor Immaculatae Conceptionis. Textus auctoris*, Romae, 1954., 7.: “Sed hoc non esset nisi meruisset eam praeservare a peccato originali”. Odsada: *Textus*.

⁹ I. Duns Scotus, *Isto*, Balić, *Textus* 16.

¹⁰ C. Balić, *Elementa*, 48-50, 192. 214. 228. 341.

¹¹ I. Duns Scotus, *Isto*, Balić, *Textus* 21.

Dvije su ključne Skotove postavke: *preočuvanje* i *preotkupljenje*. Tezom o grijehu “da bi bio kod nje, da nije bila očuvana”, on je doveo potrebu otkupljenja za Mariju na hipotezu i tako izazvao svoje protivnike. Imakulatisti su nalazili svoju potporu u liturgijskom slavlju svetkovine i u pristanku vjere vjernoga puka, a makulatisti su se oslanjali na Predaju i na suzdržanost Sv. stolice. U toj borbi osjećala se potreba pravorijeka Učiteljstva da se izbjegnju obostrani napadi radi hereze.

Malo pomalo u rasprave su se umiješali svi redovi, sveučilišta i ustanove. Sorbona je u početku trpjela oba mišljenja jer su tamo poučavali i franjevci i dominikanci, ali je bila sklonija Skotovu mišljenju. Liturgijska svetkovina Bezgrješnog začeca ne naviješta jednu istinu ni samo jedan čas Djevičina života, nego skup milosti i kreposti koje su je pripremile da bude Majka Spasitelja. Nije Marijina zasluga što je unaprijed očuvana od istočnoga grijeha nego Očev dar otkupiteljske Sinovljeve milosti. Ta je milost bila u ulozi sasvim posebnog poslanja koje joj je Otac želio slobodno povjeriti u spasenjskom djelu njezina Sina u korist cijelog ljudskog roda.¹²

Rasprave duge i napete

Teološke su raspre o Marijinoj bezgrješnosti podijelile dva crkvena reda: franjevce i dominikace u dvije suprotne grupe. Franjevci su slijedili nauk bl. Ivana Duns Skota i potporu nalazili u liturgijskoj svetkovini i vjeri vjernoga puka, a dominikanci su osjećali obvezu slijediti teologiju sv. Tome koji je zastupao da je Djevica Marija počinila istočni grijeh, ali je od njega bila očišćena, prije rođenja a k tomu su pridodavali predaju i opreznost i suzdržljivost rimske kurije.¹³

Osim franjevaca, pobornika istine o Marijinoj Bezgrješnosti, u toj su se borbi istakli i drugi teolozi.¹⁴ Generalni kapitul dominikanskog reda 1605. (Valladolid) pozvao je braću da se suzdrže od govora koji bi kod vjernika mogao škoditi njihovoj vjeri u Marijino izuzeće od istočnoga grijeha.¹⁵ Poslije Tridentskog

¹² Usp. C. Balić koji je kazao: “B. Virgo Maria peccatum originale contraxisset, nisi praeservata fuisset”, u *Virgo Immaculata*, sv. XI., 499.

¹³ Usp. G. Söll, *Storia dei dogmi mariani*, LAS, Roma 1981., 294.

¹⁴ Usp. X. Le Bachelet, *Immaculée*, 1130 donosi i druga svjedočanstva.

¹⁵ Usp. A. De Roskovány, *Beata Virgo Maria in suo conceptu Immaculata ex monumentis omnium saeculorum demonstrata*, Budapestini, 1873., sv. II., 16 sl.

sabora mnoga su sveučilišta u Španjolskoj uvela obvezu zakletve da će naučavati nauk o Bezgrješnoj.

Moglo se predvidjeti da će Učiteljstvo Crkve u takvom ozračju napretka smisla vjere donijeti neke odluke. U prvom redu Učiteljstvo je poticalo slavljenje svetkovine Bezgrješne, određivalo značenje svetkovine, a ujedno davalo upute na doktrinarnom planu. S mnogo strana pristizale su molbe na Sv. Stolicu da se ozakoni svetkovina Bezgrješne, da se uvede bdjenje s osminom, udijeje oprosti, što su pape kasnije dozvolili. S druge pak strane Sv. Oficij je strogo bdio nad nazivima pojedinih udruga i kongregacija a i samog naziva svetkovine. Franjevci su 17. svibnja 1806. postigli od Pija VII. dozvolu da u Prefaciji umetnu termin Bezgrješna, a pod pontifikatom Grgura XVI. umnožile su se razne dozvole i mjesta slavljenja Bezgrješne. Sami dominikanci, kao glavni zastupnici oporbe, popustili u borbi, iako im je uvijek stajala pred očima obveza da slijede nauk sv. Tome. 17. srpnja 1847. oni su se pridružili općem uvjerenju vjere Crkve kad je Pijo IX. potvrdio svetkovinu i odbacio sve prigovore.

Jasno je da je u ovim raspravama odlučnu ulogu igrala Sv. Stolica. Svijest vjere u cijeloj Crkvi, rad sveučilišta i redovničkih redova kao i teološke rasprave nisu mogle ostati bez učinka, a posebno više papinskih bula koje su odobravale svetkovinu Bezgrješne morale su vrednovati teološke temelje tog naučavanja.

Treba spomenuti i “votum sanguinis”, tj. zakletvu koja je tražila od profesora najprije u Granadi a potom u Sevilli a kasnije i drugdje, da će braniti vjeru u Bezgrješno začecje i uz cijenu prolijevanja vlastite krvi. Protiv tog oblika borbe ustao je *Ljudevit Antonio Muratori* ali i protiv Skotova teološkog naučavanja. Protiv njega ustao veći broj teologa braneci zavjet krvi kao i vjeru Crkve. Među braniteljima je bio i sv. Alfonzo Liguori.¹⁶ Franjevački je red izabrao Bezgrješnu svojom zaštitnicom u Toledu 1645. a prije se zavjetovao da će privatno i javno braniti taj Marijin privilegij.¹⁷

Put prema dogmatskoj definiciji bio je nezaustavljiv. Španjolski i austrijski kraljevi s španjolskim episkopatom molili su da papa definira istinu o Marijinoj bezgrješnosti kao dogmu.

¹⁶ Alfonso Liguori, *Theologia moralis lib. VII.*, br. 240; usp. J. Strichter, *Le voeu du sang et bilan théologique d'une controverse*, sv. I.-I., AMI, Rim, 1959.; A. Santonicola, *Il “voto del sangue” per l’Immacolata e s. Alfonso de Liguori*, u *Virgo Immacolata*, VIII./3, AMI, Rim, 1957., 129-150.

¹⁷ Usp. A. Roskovány, *Beata Virgo*, II., 356.

Značajan je u tom pogledu breve *Sollicitudo* Aleksandara VII., pape,¹⁸ koji u bitnim točkama prethodi dogmatsku definiciju iz 1854. Stavom Aleksandra VII. nisu završile suprotnosti unutar Crkve, ali se makulatiste nije više moglo označavati da su heretici ili veliki grješnici. Sv. Leonardo iz Porto Maurizio istakao se kao veliki pobornik za nauk o Bezgrješnoj. On je tražio od pape da problem riješi ekumenski sabor jer su pape koji su bili na papinskoj stolici od 1667. do 1799. poticali svetkovanje svetkovine, ali se nisu odlučivali na dogmatsku definiciju. Mnogi su biskupi dobili dozvolu da u Prefaciju mise umetnu *Bezgrješna* a u Litanije *Kraljice bez grijeha istočnoga začeta, moli za nas!* Kad je Marino Spada, OP, objavio 1839. kritičko djelo o nauci sv. Tome Akvinskoga kako njegov nauk nije u suprotnosti s Marijinim bezgrješnim začecem, i borbene tomiste bili su potaknuti na reviziju svojih zaključaka o Tominu nauku o Marijinu bezgrješnom začecu. Tim je još jedna prepreka sretno prebrođena.

Tada su se počeli redati zahtjevi mnogih biskupa na Sv. Stolicu da dođe do definicije. 1843. kard. Lambruschini, državni tajnik sakupio je što Sv. pismo, predaja, pape i teolozi govore o Bezgrješnom začecu i došao do uvjerenja kako je cijela Crkva uvjerenjena u tu istinu tumačio je da je to sigurno svjedočanstvo za pripravu formalne definicije.¹⁹

Neposredna priprava za dogmatsku definiciju

Pijo IX. bio je odlučan u svojoj namjeri da vrednuje mogućnost dogmatskog proglašenja Marijina Bezgrješnog začeca. U tu svrhu osnovao je 1. lipnja 1848. savjet teologa koji se sastojao od 20 članova od kojih su samo dvojica bili protivni toj istini.

Izbijanjem revolucije u Rimu 15. studenoga 1848. savjet teologa je morao prekinuti svoj rad, a malo poslije, 24. studenoga, sam je papa napustio Rim i sklonio se u Gaetu, gdje je našao zaštitu napuljskoga kralja Ferdinanda Burbonskoga, koji ga je kao protuustuk za gostoprinstvo poticao da nastavi rad na definiciji dogme, a kardinal Lambruschini da će proglašenje

¹⁸ Usp. Alexandri PP. VII. Const. de Concept. B. M. V. *Sollicitudo omnium Ecclesiarum*, u *Mansi* 34b, 1647.-1650.; DS 2015 sl.

¹⁹ Usp. *Raccolta delle risposte degli episcopati del mondo alla Lettera Enciclica di Pio IX.*, 10 voll., ovdje vol. V., 123; usp. X. Le Bachelet, *Immaculée*, 1192 sl.

dogme ozdraviti svijet, obnoviti značaj drugih istina i odvratiti svijet od naturalističkih zastranjenja i zabluda²⁰

Pijo IX. osnovao je 6. XII. 1848. u Napulju Pripravni odbor u koji je ušlo 8 kardinala i 5 konzultora sa zadatkom da odgovore o prikladnosti definicije i načinu papina postupanja, što su ovi i potvrdili 22. prosinca, priznali prikladnost dogmatskog proglašenja. Taj je Odbor potakao papu da pošalje okružno pismo svim biskupima svijeta u kojem će ispitati njihovo mišljenje i pozvati na molitvu.

Plod njihovih poticaja bila je enciklika *Ubi primum* od 2. veljače 1849.²¹ u kojoj papa kao “stup i temelj istine” traži od biskupa cijeloga svijeta: “Kakvom je pobožnošću vaš kler i vjerni puk prožet prema Začeću Blažene Djevice Marije, i kakvom je željom nošen da Sveta Stolica o toj stvari odluči, a ponajprije i ponajviše želimo znati što vi sami, časna braćo, o toj stvari osjećate i što prema svojoj izvrsnoj mudrosti želite.”²² Tim je htio doznati koji je osjećaj Crkve o Marijinu Bezgrješnom začeću ukorijenjen i prisutan među vjernicima i je li sklona da se ta istina objavi kao dogma vjere.²³ Od 603 prispjela odgovora 546 ih je bilo povoljnih za dogmatsku definiciju. Tim više nije bilo vremena za oklijevanje i radovi za pripremu proglašenja dogme sve su više napredovali.²⁴

Posebna je komisija 1852. ustanovila da je cijela Crkva osim nekih sporadičnih izuzetaka bila jednodušna u vjerovanju da je Marija začeta bez istočnoga grijeha. Kardinalski je skup dao zeleno svjetlo da se proslijedi prema dogmatskoj definiciji. 18. svibnja 1852. Pijo IX. imenovao je posebnu Komisiju kojoj je na čelu bio kardinal Rafael Fornari. Zadaća je Komisije bila da izradi tekst dogmatske definicije za koju se u početku mislilo

²⁰ Usp. R. Redde, *Marie Imaculée, rempart de la foi catholique*, Paris 1924., 122.

²¹ *Pii IX. Acta* 1/1., 162.

²² V. Sardi, *La solenne definizione del dogma dell’Immacolato Concepiment di Maria Santissima. Atti e Documenti*, I., Roma, 1904., 573. (cijela enciklika 571-574); usp. R. Perić, *Hrvatski biskupi: Molbe za dogmu o Bezgrješnom začeću Marijinu*, u *Prijestolje Mudrosti*, Mostar, 1995., 75-89.; usp. S. Čovo, *Franjevačka škola i dogma Marijina Bezgrešnog začeća*, u *Sveta Marija*. Radovi simpozija o štovanju Blažene Djevice Marije u Provinciji Presvetog Otkupitelja, Makarska, 1990., 67-87.

²³ Usp. C. Balić, *Litterae encyclicae Pii Papae IX. “Ubi primum” contemplatae in suo ambitu historico et respectu habito ad litteras apostolicas Pii Papae XII. “Deiparae Virginis Mariae”*, u *Antonianum* 24/1949., 315-329.

²⁴ Izd. Sardi, *La solenne definizione del dogma dell’Immacolato concepimento di Maria Santissima. Atti e documenti...*, Roma, 1904.-1905., 301-312.; *Enchiridionn delle Encicliche*, 2, Edizione bilingue, EDB, Bologna 1996., br. 739-765.

da to bude papinski čin proglašenja dogme Bezgrješnog začeća i osuda zabluda modernoga vremena. Taj je prijedlog ipak bio odbačen a prihvaćen rad za izradu dogmatskog dokumenta za svečano proglašenje. Komisija je počela svoj rad 13. svibnja 1852. i dala kriterije za redakciju bule proglašenja. Pošla je od principa da za dogmatsku definiciju nisu potrebna izričita svjedočanstva Sv. pisma kao ni neprekinuti niz svjedočanstava iz predaje. Nije nužno da su kroz povijest prevladavala pozitivna mišljenja kao što nije bilo nužno da su se s tim slagali u prošlosti najveći teolozi.

Ipak je bio potrebno pouzdano svjedočanstvo koje je potvrđivalo tu istinu, jedan ili više principa objave koji su je sadržavali; potrebni spoj dogma i propovjedničko slaganje sadašnjeg episkopata.

Ti su kriteriji pomogli Komisiji da dokaže da je nauk o Bezgrješnom začeću uključivo sadržan u božanskoj objavi. Isticani su biblijski tekstovi: “Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda tvojeg i roda njezina: on će ti glavu satirati, a ti ćeš mu vrebati petu” (Post 3, 15) i : “Raduj se, milosti puna! Gospodin je s tobom!” (Lk 1, 28). U tim su tekstovima oci, crkveni pisci i naučitelji gledali svetopisamska uključiva svjedočanstva za dokaz Marijina Bezgrješnog začeća. Te tekstove uvijek treba čitati u smislu patrističkog tumačenja, jer se u Predaji i intuiciji kao i pobožnom osjećaju vjernika Crkve može naći sve potrebno za dogmatsku definiciju.²⁵ Tako je bio sabran 151 patristički tekst u kojem se govori o Marijinu isključenju od svakoga grijeha, razlikujući sigurna svjedočanstva od subjektivnih ili nesigurnih.

Rezultati posebne Komisije poslani su Piju IX. 8. svibnja 1853., a 2. kolovoza 1853. bili su podvrgnuti reviziji od 20 članova teološkog savjeta. U sljedećem glasovanju bilo je 18 povoljnih glasova da se proslijedi prema definiciji i 2 protivna glasa.

Definicija

Sve je bilo spremno tako da je 22. ožujka 1954. papa ustanovio naknadno Savjetodavni zbor kardinala čija je zadaća bila da sastavi konačni dokument koji će kasnije provjeriti neki

²⁵ Usp. C. Balić, *De Ordine Minorum*, 3-28.

biskupi koje je papa pozvao u Rim u studenome iste godine s raznih strana svijeta.

Svečana procesija počela je u 8 sati iz Sikstinske kapele do bazilike Sv. Petra na čijem je čelu bio sam papa Pijo IX. iza koje je slijedila svečana papina misa. Papi je iza evanđelja pristupio kardinal dekan Vincenzo Macchi i pročitao zahtjev za proglašenje dogme čiju je molbu papa prihvatio i zazvao Duha Svetoga a poslije je izgovorio odredbu (dekret) za definiciju dogme, a to je u stvari završni dio dogmatske bule *Ineffabilis Deus* (Neizrecivi Bog) koji glasi:

“*Izjavljujemo, izgovaramo i definiramo da je učenje koje drži da je Blažena Djevica Marija, u prvom času svoga začeća, po posebnoj milosti i povlastici svemogućega Boga, predviđajući zasluga Isusa Krista Otkupitelja ljudskoga roda, bila očuvana neokaljanom od svake ljage istočnoga grijeha, od Boga objavljeno, te ga zbog toga svi vjernici moraju čvrsto i postojano vjerovati*”.²⁶

Kao što se narod radovao na Efeškom saboru što je Marija proglašena Theotokosom - Bogorodicom, sada se radovao što je proglašena Bezgrješnom u svom začeću. Po Balićevim riječima tekst dogmatske definicije iz bule *Ineffabilis Deus* gotovo se do riječinalaze kod bl. Ivana Duns Skota.²⁷ Rim je bio veličanstveno osvijetljen a cijeli je svijet slavio. Pjesma i veselje izražavali su radost kršćanskih srdaca uz svečano zvonjenje zvona. Kad je papa izrekao riječi definicije kroničar je zabilježio da je veliki pramen svjetla ušao u baziliku kroz veliki prozor iznad oltara sv. Marije della Colonna, obasjao papu svjetlom kao znakom božanske potvrde. Generalni ministri franjevačke obitelji posebno su zahvalili papi kao pastiru Crkve što je Skotovo učenje o Marijinoj Bezgrješnosti našlo potvrdu u proglašenju dogme.

Cijeli je katolički svijet radosno prihvatio papinu odluku. Rim je podigao na Španjolskom trgu veliki stup s kipom Bezgrješne koja blagoslivlje grad, na koji papa odlazi svake godine da počasti Bezgrješnu i sjeti vjernike na taj veliki događaj.

²⁶ Pijo IX., Bula *Ineffabilis Deus*, od 8. prosinca 1854., u *Enchiridion delle Encicliche*, 2, br. 761.. Usp. G. Söll, *Storia dei dogmi mariani*, Roma, 1981., 350-352.

²⁷ Usp. C. Balić, *Ioannes Duns Scotus Doctor Immaculatae Conceptionis*, Romae 1954., 7.

Riječi definicije

Da bismo bolje shvatili domet i vrijednost definicije naglasit ćemo njezine najvažnije točke.

Papa svečano *ex cathedra* izjavljuje, izgovara i definira istinu o Marijinoj Bezgrješnosti koju treba svaki katolik vjerovati kao od Boga objavljenu.

“*U prvom času svoga začeća*” znači: niti u prvom času svoje opstojnosti, opstojnosti Marijine duše, Marija nije u istočnom grijehu. Ne kaže se u kojem se času duša ulijeva u tjelesni začetak.

“*Po posebnoj milosti i povlastici*”, tj. naklonošću koja ne prati svakog čovjeka. Ovdje povlastica ne znači iznimku od zakona, po kojem bi Marija upala u istočni grijeh. Bezgrješna nam govori da je nadvladan istočni grijeh u jednom jednostavnom i čistom stvorenju.

“*Predviđajući zasluge Isusa Krista Spasitelja ljudskoga roda*” definicija kaže da Marija ima milost od prvoga časa po zaslugama Isusa Krista, jedinog i sveopćeg posrednika čijim je zaslugama ona unaprijed očuvana čistom i može potpuno biti u skladu s Božjim planom. Tu je očito slavlje milosti Svevišnjega, tajna milosti koja vlada ekonomijom spasenja. Očuvanje od grijeha kao i oprostjenje grijeha jesu plod otkupiteljske milosti Krista Otkupitelja.

“*Bila očuvana neokaljanom od svake ljage istočnoga grijeha*”: definicija ne kaže u čemu se sastoji istočni grijeh, nego želi kazati da je Marija od prvog časa svoje opstojnosti imala posvetnu milost; ne kaže ni “otkupljena”, iako taj izraz dolazi u buli definicije, ali na mjestima kojim se stvar ne definira, pa onda nema snagu definicije. Zato E. Schillebeeckx tvrdi: “Nijednog časa svoga života Marija nije bila osoba koja nije bila otkupljena: Marija je ušla u život (u opstojnost) kao otkupljeno biće”.²⁸

“*Od Boga objavljeno*”: vjerojatnije je papa htio definirati, da je Bezgrješno začeće sadržano u objavi formaliter implicate, a ne bilo kako. Za dokaz iz objave uzima se Post 3, 15. Tu se vidi da je Žena sjedinjena u pobjedi s Kristom, a pobjeda je potpuna. Ta pobjeda ne bi bila potpuna kad bi Žena bila pa i jednoga časa u grijehu, u odgovornom stanju bez milosti.

Bula *Ineffabilis Deus* je odgovorila na dva pitanja koja su sačinjavala teološki problem: Kako je moguće da Marija, začeta

²⁸ E. Schillebeeckx, *nav. dj.*, 88.

kao i druga ljudska bića, nije upala ni jednoga časa u grijeh roda kojemu je stvarno pripadala? Kako je moguće da je ona otkupljena i spašena prije nego je Krist došao da otkupi svijet? Bula je na ta dva pitanja odgovorila dvama temeljnim izrazima: *predviđanjem* i *preočuvanjem*, a ti se izrazi prema Baliću nalaze kod Ivana Duns Skota.²⁹

Bulom *Ineffabilis Deus* okončane su duge i naporne vjekovne rasprave o Bezgrješnom Marijinu začecu, pomirene su dvije suprotstavljene škole: makulatisti i makulatisti tako da je Pavao VI. mogao priznati: “Uz veličanstvenu katedralu sv. Tome Akvinskoga među drugima diže se i ona, svake časti dostojna – iako različita po obujmu i građi – koju je Ivan Duns podigao visoko prema nebu, svojim žarkim spekulativnim genijem postavio je na čvrste temelje i ukrasio smionim tornjevima”.³⁰

Borba između dviju škola pokazala je činjenično stanje a to je da nije bilo Skota da Tomi osvjetli istinu Bezgrješnog začeca, ta bi istina ostala u ladicama mogućih mišljenja prošlosti. Zahvaljujući Skotu ta je istina postala motiv žive refleksije koja je trajala kroz vjekove sve do 8. prosinca 1854. godine kao što je govorio kardinal P. Parente: “Najveća slava Duns Skotova jest što je zapinjao iz petnih žila za obranu Bezgrješnog Djevičina začeca u njezinom punom značenju”.³¹ Dogmatska definicija priznaje nauk koji “drži da je duša Blažene Djevice Marije u svom stvaranju i ulijevanju u tijelo, imala dar milosti Duha Svetoga i bila sačuvana od istočnoga grijeha”.³²

Svi su ljudi poslije Adama otkupljeni poslije nego što su upali u grijeh, Marija je očuvana da u nj ne upadne, oslobođena prethodnim otkupljenjem, tj. otkupljenjem koje je spriječilo da ne upadne u taj grijeh. Kod Marije Krist kao vrhovni posrednik “vrši najsvršeniji čin posredništva i mogućeg otkupljenja kao Posrednik i Otkupitelj. To je čin savršenog posredništva u otkupu od svakog grijeha pa i istočnoga; Djevica je, dakle, bila izuzeta od svake ljage”.³³ Ona je tako divno spremljena za događaj naviještenja i dostojno boravište Sina Božjega u tijelu.

Ako pogledamo i vidimo da je prethodno otkupljenje bilo u službi božanskog materinstva, onda lakše shvaćamo

²⁹ I. Duns Scotus, *Ordinatio* III., d. 3, q 1, u C. Balić, *Textus*, 7.

³⁰ Pavao VI., Apostolsko pismo *Alma parens*, u AAS 58/1966., 611.; *L'Osservatore Romano* od 24. srpnja 1966.

³¹ P. Parente, *De Verbo Incarnato*, Roma, 1939., 416.

³² Pijo IX., Bula *Ineffabilis Deus*, u *Enchiridion delle Encicliche*, 2, br. 745.

³³ I. Duns Scotus, *Reportata Parisiensia* IV., d. 16, XIV., 262-263.

to otkupljenje. "Marijino Božansko materinstvo za nju znači najuzvišeniju milost...Prva je posljedica te punine milosti spasenja bila Marijino preočuvanje od istočnoga grijeha".³⁴ Iako je Marija bila očuvana od istočnoga a i osobnoga grijeha, ipak se morala boriti sa svakidašnjim poteškoćama života ali ne na polju grijeha i kreposti, nego u granicama poslušnosti i ljubavi. "Njezin je život uvijek bio spremnost i posveta Bogu. Ali u kontaktu sa sudbinom vlastitoga Sina, a to je postala i njezina sudbina, njezina ljubav prinosa dosegla je snagu i sve veću unutaršnjost".³⁵

Bula nije riješila sve probleme pa ni to je li Marija morala imati ili nemati istočni grijeh. O tom se dosta raspravljalo među katoličkim i nekatoličkim teolozima. Katolici su se općenito radovali Marijinoj "pobjedi" nad grijehom, iako je bilo i protivnih mišljenja.³⁶ Pravoslavci i protestanti su reagirali negativno na dogmu Marijina Bezgrješnog začeca ne toliko radi nauka kao takvog koliko zato što je to učinio Rimski biskup osobno; što je zaobišao Predaju i dogmu proglasio izvan ekumenskog sabora, a sama se dogma explicite ne temelji na Sv. pismu.³⁷ Ipak je Crkva našla, u skladu s objavom, temelje za taj nauk našla u Sv. pismu. Tekstovi na kojima se temelji nauk o Bezgrješnoj jesu Protoevanđelje (Post 3, 15) i anđelov pozdrav Mariji "puna milosti" (Lk. 3, 15). Koja je mariološka vrijednost tih tekstova? Koja je vrijednost bezgrješnosti? Teško je primjereno odgovoriti na ta pitanja ako ne vodimo računa o nekim zapažanjima: "Sveta predaja i Sveto pismo usko su dakle međusobno povezani i združeni. Oboje, naime, proistječu iz istog božanskog vrutka i na neki se način uzajamno hraneći k istom cilju smjeraju" (DV 9). Sv. pismo i Predaja komplementarno su povezani. Sve istine koje spadaju u "poklad vjere" i imaju "spasenjsku vrijednost" a nisu izričito sadržane u Sv. pismu, ne mogu se dokazati samo na tekstu Sv. pisma. Bilo bi nekorisno to tražiti, to "dokazati" (DV 8). Biblijski dokaz u Buli *Ineffabilis Deus* "ne stoji sam za se, nego se sabire u predaji ili bolje, tamo je uveden gdje se govori o ocima i crkvenim piscima koji tumače Sv. pismo", tvrdi A. Serra.³⁸

³⁴ A. Müller, *La posizione e cooperazione di Maria nell'evento di Cristo*, u *Mysterium salutis*, sv. 6, 535-536.

³⁵ M. Schmaus, *Dio Redentore. La Madre del Redentore*, Marietti, [1969.], 501.

³⁶ Usp. G. Söll, *nav. dj.* 352.

³⁷ Usp. G. Söll, *nav. dj.* 240.

³⁸ A. Serra, *Immacolata. Fondamenti biblici*, u *Nuovo dizionario di mariologia*, a cura di S. De Fiores e S. Meo, Edizioni Paoline, Cinisello Balsamo, 1985., 689. Odsada: NDM.

Sveti tekstovi sadrže izraze koji u klici pružaju mogućnost razumijevanja savršene Bogorodičine svetosti već od prvog časa njezina začeca. Post 3, 15 i Lk 1, 28 imaju pravi mariološki smisao ne snagom isključivog pisma nego snagom njihova odnosa s Predajom i Učiteljstvom. Vjera je Crkve prepoznala u svoj njezinoj punini moguće sadržaje koji se nalaze u tim tekstovima po refleksiji o posebnoj Marijinoj povezanosti s Kristom majčinstvom i sudjelovanjem u otajstvu otkupljenja u korist Bezgrješnog začeca.³⁹

U otačkoj predaji susrećemo paralelizam: Eva- Marija. Eva surađuje s Adamom u grijehu, Marija je čista i odlučna pred grijehom, suprotnosti je grešnoj Evi. Oci su kod Marije odbacivali svaku nečistoću, nesavršenost, ljagu ili grijeh. Nju su veličali, hvalili, isticali njezinu svetost, njezino dostojanstvo i njezinu nepovredivost od svake ljage grijeha i slavnu pobjedu nad strašnim neprijateljem ljudskoga roda. Radi toga su crkveni Oci u Evi prepoznavali sliku Marijinu. Grijeh ne može biti prisutan u životu jedne žene koju je Otac izabrao i koja je potpuno usmjerena na oslobođenje od grijeha.

Na Mariji se ostvaruje mnoštvo slika SZ koje ocrtavaju Izrael. Ona je golubica (Pj 2, 10.14; 4, 1; 5, 2; 6, 9), sveti Jeruzalem, kovčeg saveza (Izl 25, 10; 40, 34-35; 1 Kr 10-11; Ez 43, 1-5), kovčeg Svevišnjega; kao što je Bog boravio u hramu, ispunjao ga svojom prisutnošću, da ništa i nitko u nj nije mogao unići (Izl 40, 35), tako Marija prototipski predstavlja Jeruzalem, grad Gospodnji (Iz 60, 1-2) u kojem će Bog biti svjetlo i sunce.

U SZ hram je bio svet, određen isključivo za Gospodina, iako se ta svetost označavala ritualnim znakovima. Međutim, Marija nije kameni hram, ona je osobni hram u kojem se ostvaruje Novi savez između Boga i njegova naroda.

“Kad je Riječ postala jedan od nas, tvrdi A. Serra, prestaje ekonomija kamenog hrama. Sada je Marijino krilo kovčeg u kojem se Bog sjedinjuje s našim tijelom. Punina milosti koja prebiva u Riječi zahtijeva puninu milosti kod one koja mu je trebala biti živi kovčeg”.⁴⁰

Da Marija nije bila sveta od početka, to bi svetište Gospodnje već bilo “upotrebljeno”. Previšnji ga ne bi mogao zahtijevati za se kao jedini njegov Gospodin, niti bi u njemu priznao svetost i

³⁹ Usp. J. Alfaro, *Cristologia e antropologia*, Citadella, Assisi, 1973., 249-250; usp. A Serra, *nav. dj.*, 691-695.

⁴⁰ A. Serra *Immacolata*, u *NDM*, 693.

ures koji su vlastiti njegovoj kući: morao bi se zadovoljiti da je “drugi” Gospodin vlastitoga hrama.

Teološko shvaćanje dogme

Dogmu Bezgrješnog Marijina začeca shvaćamo samo u sklopu cjelokupne objave jer u Sv. pismu ne nalazimo ni jedan tekst koji izričito o tom govori pa zato u teologiji ne možemo promatrati to otajstvo kao pojedinačni “ukras” ili Marijinu “slavu”, nego jedino u sklopu općeg otajstva otkupljenja Crkve u Kristu i po Kristu. Zato je s Marijom usko povezana dogma Kristova otkupljenja, dogma o istočnom grijehu, eshatološki položaj čovjeka općenito, a posebno Marijin. Smisao vjere Crkve jest zajednica vjernika koja čuva apostolsku baštinu sadržanu u pokladu vjere i daje da ta baština bude plodna tijekom vremena, koji je odigrao odlučnu ulogu u teološkom dozrijevanju o Bezgrješnom začecu. On se sve više izražavao u životu, liturgiji, pobožnosti, umjetnosti, teologiji i jednodušnosti biskupa te je ta istina predložena kao istina vjere.⁴¹

Ako mnogi teolozi kršćanske starine nisu jasno vidjeli da je Marija potpuno otkupljena u Kristu i po Kristu, to je posebno radi toga što nisu uspijevali da je stave u opću i bitnu povezanost s vjerom u Kristovo otkupljenje. Bez toga ne postoji nikakva milost. Problem se, dakle, svodi na pitanje: Kako se ostvarilo Marijino otkupljenje? Marija nije unaprijed oslobođena grijeha snagom vlastitih zasluga kao sveto i iznimno stvorenje, nego čistim i otajstvenim Božjim djelom i milošću njezina sina Isusa Krista koji se utjelovio u Marijinu krilu i uzeo ljudsku narav.

Razlog zašto Marija nije potpala pod zakon istočnoga grijeha ne trebamo tražiti u njoj, kao što je slučaj s Kristom, budući da je iz roda Adamove djece, nego izvan nje. Taj princip izuzeća nije nitko drugi nego Krist koji ju je otkupio preočuvanjem od grijeha a sve u službi njezina Bogomaterinstva. Zato De Fiores tvrdi: “Dogma koju je definirao Pijo IX. 1854. jest plod dinamizma vjere koja je zanimala Crkvu u svim njezinim sastojnicama. Ona nije pronalazak samih teologa željnih spekulacije, nego događaj crkvenog reda u kojem je sudjelovao narod, teolozi, učiteljstvo, svatko doprinoseći djelotvorno prema svojoj karizmi”.⁴²

⁴¹ S. De Fiores, *Immacolata*, u *NDM*, 688.

⁴² S. De Fiores, *Immacolata*, u *NDM*, 687.

Marija se potpuno posvetila djelu svoga Sina u korist ljudi. Budući da je Marija bila “puna milosti” mogla se potpuno posvetiti otkupiteljskom Očevu planu koji ju je pozvao na darivanje; otvoriti srce u ime grešnog i sebičnog naroda, čija je velikodušna i čista predstavница, koja je izabrana da prihvati mesijansko spasenje koje je Otac pružio ljudskom rodu u njezinu Sinu (usp. LG 56; RM 9; 39). Drugim riječima, Presveto Trojstvo je spremilo Mariju da ona pristane na naviještenje. Tako Sabor shvaća tu Marijinu povlasticu da slobodno odgovori u punoj velikodušnosti.

Put Crkve poslije proglašenja dogme

Budući da je Bog od vjekova odabrao Mariju da bude Majka njegova Sina Isusa Krista, uresio ju je posebnim položajem i milošću. Dogma Marijina Bezgrješnog začeća živo je prisutna u papinskim porukama kao i u živoj vjeri odanoga naroda. Spomenut ćemo samo neke poruke. To izriče i Leon XIII.: “Od vječnosti Bog je utvrdio da Marija postane Majka Riječi, koja je trebala uzeti ljudsko tijelo i tako ju je razlikovao između svih najljepših stvorenja koje mogu biti u trostrukom redu naravi, milosti i slave da je Crkva s pravom njoj pripisala one riječi: ‘Izidoh iz usta Svevišnjeg [prvorođena prije svakog stvorenja, Vulgata]’” (Sir 24, 3).⁴³

Pijo XII. izražava isti nauk u *Munificentissimus Deus* (Predarežljivi Bog): “Bog, međutim, koji gleda Mariju Djevicu od sve vječnosti s posebnom najpunijom ljubaznošću ‘kada dođe punina vremena’ (Gal 4,4) ostvario je plan svoje Providnosti tako da zasjaju u savršenom skladu privilegiji i povlastice koje je najvećom darežljivošću izlio na nju”.⁴⁴

On je produbio nauk Pija IX. o jedinstvenoj odluci posebne predestinacije Isusa i Marije: “Preuzvišena Bogorodica tajanstveno sjedinjena s Isusom Kristom od sve vječnosti istom odredbom predestinacije”.⁴⁵

Marijinu združenost s Kristom u vječnom božanskom izboru ističe i Drugi vatikanski sabor: “Blažena Djevica, zajedno

⁴³ Leon XIII., Enciklika *Augustissimae Vrginis*, od 12. rujna 1897., u *Enchiridion delle Encicliche*, 3, br. 1342-1353.

⁴⁴ Pijo XII., Apostolska Konstitucija *Munificentissimus Deus*, od 1. studenoga 1950., u *Enchiridion delle Encicliche*, 6, Edizione bilingue, EDB, Bologna 1995., br. 1931-1976.

⁴⁵ *Isto*, br. 1970.

s utjelovljenjem Božanske Riječi predodređena od vječnosti kao Božja Majka, po odluci Božanske Providnosti bila je na ovoj zemlji slavna Majka Božanskog Otkupitelja, i posebno ispred drugih plemenita drugarica i ponizna službenica Gospodinova” (LG 61).

Apostolska pobudnica *Marialis cultus* Pavla VI. kaže: “Radi njega [Krista] je nju Bog Otac odvijeka izabrao kao u svemu svetu Majku, te je uresio darovima Duha kakvi ne bijahu dani nikome drugome”.⁴⁶

Predodređenje je preludij Marijina poslanja kao Majke. Radi toga što je Marija Bogorodica “dolikovalo [je], da ona trajno sjaji ukrašena sjajem najsavršenije svetosti, te kako bi potpuno slobodna od same ljage izvornog grijeha, odnijela najveću pobjedu nad starom zmijom, kao časna majka, kojoj je Bog Otac tako odredio dati svog jedinog Sina, kojeg je rodio iz svog srca sebi u potpunosti jednakog i kojeg je ljubio kao samoga sebe, kako bi on jedan te isti bio naravni Sin Boga Oca i Djevice”.⁴⁷

Dolikovalo je, dakle, da Marija bude uvijek “urešena” najsavršenijom svetošću što je Crkva uvijek vjerovala a posebno da je uvijek bila daleko od grijeha, a navlastito od istočnoga. Poslije definicije Crkve nitko više ne smije sumnjati u Marijinu iskonsku ljepotu. Dogmatska je definicija zaključila jedan put ali je otvorila drugi, novi: istraživanje i produbljenje te marijanske istine. Već je suočenje s drugim kršćanskim crkvama, razvojem moderne kulture i otvaranjem inkulturaciji nametnulo katoličkoj nauci trajno očitavanje kako treba sve dublje osvjetljivati svoju “vjeru”.

Proglašenja ove dogme prethodilo je dogmi papine nezabludivosti, kada se osjećao dah modernosti a i političkih prijetnja protiv Crkve kao ustanove i kao države, da je Bezgrješno začće dar providnosti u jednom od tih teških časova u kojem je Majka Isusova zahvatila da pomogne braći svojega Sina. Bruno Forte, poznati talijanski teolog odnedavno biskup piše: “Moderni duh’ sačinjava, iako daleko, polemički temelj definicije dogme Bezgrješnog Marijina začća: protiv čovjeka kao apsolutnog arbitra vlastite sudbine i graditelja vlastitog napretka, uzvišena i čista odzvanja tvrdnja apsolutnog prvenstva Božje inicijative u povijesti spasenja, koja se posebno očituje u povijesti Djevice Majke Gospodinove”.⁴⁸

⁴⁶ Pavao VI., Apostolska pobudnica, *Marialis cultus*, KS, dok. 44, Zagreb, 1975., br. 25.

⁴⁷ Pijo IX., Bula *Ineffabilis Deus*, u *Enchiridon delle Encicliche*, 2, br. 739.

⁴⁸ B. Forte, *Maria, la donna icona del Mistero*, Cinisello Balsamo, 1989., 130.

Zaključak

Iako su se o istini Marijine Bezgrješnosti vodile duge i žučljive teološke rasprave tijekom povijesti, Duh Gospodnji trajno je vodio Crkvu da spozna “svu istinu” (Iv 16, 13). Premda su vjernici nailazili na protivnosti, ipak su rasli u zrelosti vjere jer im je Marija bila uzor a ona “ostaje prisno povezana s otajstvom svojeg Sina i napreduje na svom putu vjere”.⁴⁹

Marija je čuvala u svom srcu velika Božja djela (usp. Lk 2,19), tako je i Crkva “koju je Krist sagradio na apostolima postala je potpunoma svjesna tih veličanstvenih djela Božjih na dan Duhova, kada su se oni što bijahu sabrani u dvorani Posljednje večere ‘napunili Duha Svetoga i počeli govoriti drugim jezicima, kako im već Duh davaše zboriti’ (Dj 2, 4). Od ovog trenutka započinje i onaj put vjere, to jest hodočašće Crkve kroz povijest ljudi i naroda”.⁵⁰

Dogmatska definicija Pija IX. označava važni put povijesnog crkvenog hoda. Put prema dogmi Marijina Bezgrješnog začeca okupio je mnoge osobe i vrsne teologe *za* i *protiv* dogme jer su se jedni i drugi trudili da shvate Božje otajstvo koje se nastavlja objavljivati u Crkvi. Danas ne možemo osuđivati one koji su priječili razvoj dogmatske istine o Bezgrješnom Marijinu začecu. Pače, moramo cijeniti njihov kritički napor, iako nas on ne može uvijek uvesti “u svu istinu” (Iv 16, 13), ali je on ipak potakao produbljenje i smisao te istine. S druge pak strane moramo ponizno priznati da se ne mora nikada apsolutizirati teološki sustav ili neka škola na štetu druge kao što je pokazalo “pobožno mišljenje” o Bezgrješnom začecu. Dogmatski razvoj o ovom pitanju dogodio se pod brižnim okom Crkve, garantirao je zdravi teološki pluralizam, koji, istina, nije bio uvijek tolerantan i bez napetosti a nekad je poprimao oznake progona.

Ovom dogmom, prema riječima Ivana Pavla II. Crkva uzvisuje Božje svemogućstvo kod Marije: “Dogma Bezgrješnog začeca može se kazati jest divni sažetak kršćanske vjere. Ona doista uključuje u sebi temeljne istine objavljenog navještaja: od stvaranja praroditelja u stanju pravednosti prema grijehu kojim su oni poremetili vlastiti položaj i potomaka; od početnog obećanja dana Adamu i Evi u Protoevanđelju do njegova divnog ostvarenja utjelovljenjem Riječi u prečistom Marijinu krilu;

⁴⁹ Ivan Pavao II., Enciklika *Redemptoris Mater*, KS, dok. 85, Zagreb, br. 17.

⁵⁰ *Isto*, br. 26.

od očajnog položaja čovječanstva osuđena na vječnu propast u perspektivi konačnog spasenja u sudjelovanju u samom blaženstvu Božjem”.⁵¹

Marija je prvina otkupljenog čovječanstva i to na najsavršeniji način što ističe Ivan Pavao II. ovako: “U Isusovoj Majci, prvini otkupljenoga čovječanstva, Bog čini velika djela, ispunivši je milošću i očuvavši je od svake ljage grijeha. U Nazaretu je Marija od anđela nazvana ¾milosti puna¾: u tim je riječima sadržana njezina jedinstvena sudbina, ali također, u općenitijem smislu, sudbinasvakogačovjeka. ¾Milostipuna¾, štojezaMarijupolazište, za sve je ljude cilj: doista, kako tvrdi apostol Pavao, Bog nas je stvorio da ¾budemo sveti i neporočni pred njim¾ (Ef 1,4). Zato nas je ¾blagoslovio¾ prije našega zemaljskoga postojanja, i poslao svoga Sina u svijet da nas otkupi od grijeha. Marija je remek-djelo toga spasiteljskog čina, ¾sva lijepa¾, ¾sva sveta¾”.⁵²

Sav teološki sadržaj ove dogme izriče Zborna molitva blagdana Bezgrješne: “Bože, ti si po bezgrješnom začecu Djevice pripraviio dostojan stan svome Sinu. Zbog predviđene smrti svoga Sina očuvao si je od svake ljage grijeha” i služi nam kao putokaz velike Božje ljubavi i spasenjskog odnosa između Krista i njegove Majke Marije, jer ne bi bilo dostojno da se Sin Božji utjelovi u krilu grješne žene. Bog je u Marijinu slučaju unaprijed primijenio otkupiteljske efekte Kristove smrti i uskrsnuća i očuvao je od istočnoga i svakog drugog grijeha.

Na sljedećim stranicama želimo ponuditi prijevod bule *Ineffabilis Deus* kojom je papa Pijo IX. proglasio dogmu Marijina Bezgrješnog začeca da se njime okoristi što širi krug čitateljstva na hrvatskom jezičnom području, jer je sve manje onih kojima je latinski jezik domaći pa želimo da sadržaji bule budu cjelovito dostupni čitateljstvu a ne samo njezini pojedini dijelovi.

⁵¹ Ivan Pavao II., *Andeoski pozdrav* od 8. prosinca 1988.

⁵² Ivan Pavao II., *Andeoski pozdrav* od 8. prosinca 1999.